

УДК 373.29

DOI: 10.15330/esu.11.161-165

Юлія Злотницька,

магістрантка, ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Yuliia Zlotnitska,

student of the magistracy, Vasyl Stefanyk Precarpathian national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Наталія Захарасевич

викладач, ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Nataliia Zakharasevych,

Teacher, Vasyl Stefanyk Precarpathian national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
natalya-b2@i.ua

НАСТУПНІСТЬ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО КОМПЛЕКСУ “ШКОЛА – ДОШКІЛЬНИЙ ЗАКЛАД”

CONTINUITY OF GAME FORMS OF TRAINING IN CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL COMPLEX “SCHOOL- PRE-SCHOOL INSTITUTION”

У статті проаналізовано проблему реалізації наступності ігрових форм навчальної діяльності в умовах навчально-виховного комплексу “Школа – дошкільний заклад”. Авторами наголошується на реалізації наступності ігрових форм навчальної діяльності в переході з дошкільного закладу до початкової школи. Проаналізовано питання наступності ігрових форм навчальної діяльності між дошкільним закладом і школою в історичному розрізі їх становлення і розвитку.

Ключові слова: навчальна діяльність, наступність, ігрова форма навчання, дидактична гра.

On the article the problem of implemetation continuity of game forms of training on conditions of the educational complex "school od preschool istitution" od analyzed. The author emphasizes on the implemetation of continuity of game forms in educational activity on the trandition from preschool to school. Continuity questions of game forms of training between preschool and school on historical terma their formation and development are analyzed.

Key words: educational activity, continuity, game form of education, didactic game.

Загальна постановка проблеми. Сучасні радикальні зміни у політичній, соціальній, економічній сферах життя нашого суспільства, розбудова національної системи освіти загострюють проблеми ефективності навчання та виховання дітей. У період реформування освіти в Україні одним із найважливіших завдань, які визначає Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), є забезпечення безперервності освіти, що відкриває можливість для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, досягнення цілісності і наступності у навчанні та вихованні [3, с. 9]. Забезпечення безперервності педагогічного процесу стосується перш за все двох суміжних освітніх ланок: дошкільної та шкільної.

Аналіз останніх досліджень. Матеріали проведених у попередні роки наукових досліджень у галузі фізіології, психології та педагогіки, що висвітлюють різні аспекти проблеми наступності в навчально-виховній роботі дитячого садка і школи та адаптації дитини до нових для неї умов життя (Л.Артемова, О.Запорожець, Л.Венгер, І.Кучеров, Т.Лисянська, Г.Лященко, К.Міхновська, Д.Ніколенко, Г.Люблінська, Н.Підгорна, Л.Подоляк, О.Скрипченко, М.Третяк, Я.Лукіна, В.Коник, О.Грибанова, В.Гурська, О.Киричук, В.Котирло, Д.Шелухін), сучасних досліджень (А.Богущ, Л.Артемова, Л.Калмикова, С.Кулачківська, Т.Поніманська та ін.), дають підставу зробити припущення, що за умови відповідно організованого навчально-виховного процесу діти старшого дошкільного віку можуть засвоїти зміст, оволодіти розумовими операціями та набути таких морально-вольових якостей, які, будучи стартовими в шкільному учінні, дають можливість їм у першому класі опанувувати програмовий матеріал більш високого рівня складності [2].

Мета статті – виокремити педагогічні умови забезпечення наступності ігрових форм навчальної діяльності в умовах навчально-виховного комплексу “Школа-дошкільний заклад”.

Виклад основного матеріалу. Психолого-педагогічні проблеми становлення дошкільної та шкільної освіти сьогодення зумовлені стрімким розвитком суспільства, оновленням навчально-виховного процесу, прийняттям нового державного стандарту загальної середньої освіти, змінами у світосприйнятті підростаючого покоління, вступом дітей шестирічного віку до школи. Головною умовою вирішення цих проблем є забезпечення принципу наступності у всіх сферах навчання і виховання підростаючого покоління.

Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки.

Подальший індивідуальний шлях розвитку особистості дитини продовжується в початковій школі. Підготовка дітей до школи має відповідати вимогам та критеріям оцінки дошкільної зрілості дитини. Така підготовка передбачає фізичний, емоційний, пізнавальний і особистісний розвиток дитини, готовність до взаємодії з довколишнім світом, розвиток специфічних видів діяльності дошкільників, які є фундаментальними для дошкільного дитинства та визначають і забезпечують адаптацію дитини до нового соціального статусу – школяра. Сформованість самосвідомості, адекватної ідентифікації себе зі своїм “Я”, уміння співвідносити свої бажання, можливості та прагнення до здійснення мети діяльності, здатність уявляти себе в минулому, теперішньому, майбутньому часі, орієнтуватись у своїх основних правах і обов’язках характеризує дошкільну зрілість дитини та її психологічну готовність до систематичного навчання у школі [1, с. 2].

На проблемі наступності наголошується також у державному документі – Національній доктрині розвитку освіти, яка покликана визначити шляхи розвитку освіти в Україні на першу чверть XXI століття. Згідно з документом, держава повинна забезпечувати наступність і безперервність освіти. Для всіх громадян України незалежно від національності, статі, соціального походження та майнового стану, віросповідання, місця проживання та стану здоров’я забезпечується рівний доступ до якісної освіти. Реалізація зазначеного права передбачає прозорість,

наступність системи освіти всіх рівнів, гнучке врахування демографічних, соціальних, економічних змін [4, с. 4–9].

Наступність навчальної діяльності в умовах дошкільної та шкільної освіти характеризується злагодженою роботою педагогів та взаємозв'язком провідних видів діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, спрямованих на їх пізнавальний розвиток.

Важливою ознакою наступності навчальної діяльності в умовах дошкільної та шкільної ланок освіти є її структура, яка передбачає два етапи: формування готовності старших дошкільників до навчальної діяльності в школі та адаптацію першокласників до шкільних умов навчання.

Підвищення показників рівня готовності до школи, а також адаптація до навчання можливі завдяки взаємопереходу провідних видів діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: ігрової та навчальної.

З'ясування значення та особливостей наступності навчальної діяльності в умовах навчально-виховного комплексу “Школа – дошкільний заклад” дає змогу визначити поняття наступності ігрових форм навчальної діяльності старших дошкільників та молодших школярів. Ігрова форма навчальної діяльності – це спосіб організації навчальної діяльності з переважанням ігрових методів та прийомів. З віком зміст і характер ігрової діяльності дітей змінюються. Це стосується й ігрових форм навчання.

Однією з основних форм навчальної діяльності як старших дошкільників, так і першокласників є дидактична гра. Дидактичними називають ігри, спеціально створені для завдань навчання. Дидактична гра має ознаку – чітку навчальну мету і відповідний пізнавальний результат. У ній умовний ігровий план діяльності учнів поєднується з навчальною спрямованістю, а пізнавальна мета досягається шляхом виконання ігрових завдань. Ігрові прийоми і ситуації дають можливість суттєво активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів. Їх реалізація відбувається за такими основними напрямками: дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання; навчальна діяльність відбувається за ігровими правилами; навчальний матеріал використовується як засіб гри; у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, що перетворює навчальне завдання в ігрове; успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

На основі дослідження особливостей ігрових форм навчальної діяльності старших дошкільників і першокласників можна зробити висновок, що до кінця дошкільного віку провідної ролі набувають ігри з правилами, які поступово стають різноманітнішими і складнішими. У ранньому віці основним моментом гри є оволодіння способами дій із предметами. У старшому дошкільному віці гра набуває рольової форми, головним у грі стає дотримання правил. Перехід від дошкільного до шкільного віку характеризується зміною характеру діяльності дітей з ігрового на навчальний. Саме тому основною ігровою формою навчальної діяльності старших дошкільників та першокласників є дидактична гра. Дидактична гра об'єднує в собі гру і навчання. Вказані відмінності між ігровою і навчальною діяльністю старших дошкільників та першокласників показують різницю між змістом ігрових форм навчальної діяльності дітей цих двох вікових категорій. Ця різниця полягає у поступовому зростанні навчального моменту та зниженні ігрового. Поряд із дидактичною грою в навчальній діяльності дітей можуть використовуватися й інші ігрові форми навчання: розваги, ігрові ситуації тощо.

Визначивши поняття, суть та особливості ігрових форм навчальної діяльності старших дошкільників і першокласників, а також суть наступності навчальної

діяльності, подаємо обґрунтування визначення досліджуваної нами проблеми: “Наступність ігрових форм навчальної діяльності – це взаємозв’язок та узгодженість способів взаємопереходу ігрової та навчальної діяльності, при яких знання, уміння й навички формуються у визначеному порядку: кожен наступний елемент навчального матеріалу, опираючись на попередній, взаємопов’язується з ним і готує до засвоєння нового”.

Формами взаємозв’язку та взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності старших дошкільників та першокласників є дидактична гра, розваги, ігрові ситуації тощо. Зміна провідних видів діяльності зумовлює різницю у змісті ігрових форм навчальної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Ця різниця полягає у поступовому ускладненні та зростанні завдань програмового матеріалу. Забезпечення наступності ігрових форм навчальної діяльності в умовах НВК буде здійснюватися у двох напрямках: організаційному (реалізація в педагогічному процесі) та змістовому (визначення рівня знань, умінь та навичок дітей, їхнє подальше зростання та вдосконалення).

Реалізація наступності ігрових форм навчальної діяльності старших дошкільників та першокласників забезпечується шляхом взаємозв’язку, узгодження та поступового ускладнення змісту і завдань навчальних програм цих ланок освіти.

Психологічний зміст переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віку характеризується зміною провідної діяльності дітей: ігрової і навчальної. Дошкільний вік характеризується своєю провідною діяльністю – грою, шкільний вік – навчальною діяльністю. Зміна цих провідних видів діяльності на межі старшого дошкільного та молодшого шкільного віку передбачає поступове зростання частки навчання та зниження частки гри. Тому в іграх старшого дошкільника переважає ігрове завдання над навчальним. Поступово ця закономірність змінюється на повну протилежність: співвідношення навчальної та ігрової діяльності першокласників зазнає змін за рахунок зростання ролі навчання та зниження значення гри.

Застосування ігрових форм сприятиме особистісно-орієнтованому та диференційованому підходам до дітей, врахуванню їхніх розумових здібностей та індивідуальних особливостей, а також застосуванню спільних форм навчальної роботи дошкільників та учнів. Це дає можливість реалізувати принцип різновіковості у навчальній діяльності старших дошкільників і першокласників.

Важливою ознакою наступності навчальної діяльності в умовах дошкільної та шкільної ланок освіти є її структура. Вона передбачає два етапи: формування готовності старших дошкільників до навчальної діяльності у школі та адаптацію першокласників до шкільних умов навчання.

Одним із шляхів вирішення проблеми наступності у навчальній діяльності дітей старшого дошкільного й молодшого шкільного віку є пошук оптимальних засобів, форм і методів навчання, серед яких найефективнішими є саме ігрові. Ігрова форма навчальної діяльності є способом організації навчальної діяльності з переважанням ігрових методів і прийомів.

Висновок. Наступність ігрових форм навчальної діяльності – це взаємозв’язок та узгодженість способів взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності, при яких знання, уміння й навички формуються у визначеному порядку: коли кожен наступний елемент навчального матеріалу, опираючись на попередній, взаємопов’язується з ним і готує до засвоєння нового.

Науково-дослідна робота не вирішує усіх проблем наступності між дошкільною та шкільною ланками освіти. Розроблені підходи можуть слугувати підґрунтям для

продовження експериментальних досліджень, спрямованих на вирішення багатогранних аспектів проблеми наступності дошкільної й початкової шкільної освіти, у тому числі наступності різних видів продуктивної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах навчально-виховного комплексу “Школа – дошкільний заклад”.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. та ін. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Богуш А., Маліновська Н. Перші кроки грамоти: передшкільний вік / А. Богуш, Н. Маліновська. — К.: Слово, 2013. — 424 с.
3. Державна національна програма “Освіта”: Україна ХХІ століття. — К.: Райдуга, 1994. — 61 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. — 2002. — № 7. — С. 4–9.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity / Naukovyi kerivnyk: A.M. Bohush; Avt. kol-v: Bohush A.M., Bielienka H.V., Bohinich O.L. ta in. — K.: Vydavnytstvo, 2012. — 26 s.
2. Bohush A., Malinovska N. Pershi kroky hramoty: peredshkilnyi vik / A. Bohush, N. Malinovska. — K.: Slovo, 2013. — 424 s.
3. Derzhavna natsionalna prohrama “Osvita”: Ukraina XXI stolittia. — K.: Raiduha, 1994. — 61 s.
4. Natsionalna doktryna rozvytku osvity // Doshkilne vykhovannia. — 2002. — № 7. — S. 4–9.

Одержано статтю: 18.08.2017

Прийнято до друку: 21.09.2017

УДК 376.54 : 372.3

DOI: 10.15330/esu.11.165-169

Надія Лазарович,

кандидат педагогічних наук, доцент, ДВНЗ
“Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Nadiya Lazarovich,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),
Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian
national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
lazana@online.ua

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

COMPETENT APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S GIFTEDNESS PRESCHOOL AGE

У статті проаналізовано компетентнісний підхід до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. Обґрунтовано ефективність використання інноваційних технологій навчання у розвитку творчої обдарованості в ДНЗ. Наведено і проаналізовано основні завдання інноваційних технологій навчання дошкільників.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, обдарованість, творчі здібності, пізнавальна активність, інтерактивне навчання, проекти, методи, навчально-виховний процес, дошкільний вік.

The article analyzes the competence approach to the development of gifted children of preschool children. The efficiency of the use of innovative learning technologies in the development of creative talent in kindergarten. Are presented and analyzed the main tasks of innovative learning technologies preschoolers.

Key words: competence, competence approach, talent, creativity, cognitive activity, online training, projects, methods, educational process, pre-school age.